

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Frak af Johan
Nielsens Liv.

T r æ k
af
Johan Niessens Liv.

Nettoindtægten tilfalder Johan Nielsen.

1867.

Udgivet af

Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark.

Claudius Madsens Bogtrykkeri i Middelfart.

Forord.

Den 31te Mai 1866 afholdt Undertegnede et Møde for den indre Mission sammen med gamle Johan Nielsen i Marslev her i Fyen. Efter samme fortalte han mig adskillige Træk af sit Liv fra den Tid af, da han var bleven opvakt og havde begyndt at aflægge Vidnesbyrd om Børherre. Herved opstod hos mig den Tanke, at det kunde blive til Opbyggelse og Glæde for Guds Børn at lære lidt af Johan Nielsens Liv at kjende, fordi de heraf vilde faae at see, hvad en ældre Broder havde maattet lide for at bekjende sin Tro og saaledes med Tak til Herren komme til at vurdere og rettelig benytte den store Frihed, som Guds Børn nutildags have til at arbejde for Guds Rige. Som Følge heraf bad jeg Johan Nielsen om at optegne, saa godt den gamle Mand kunde det, Noget af sit Livs Begivenheder; han efterkom min Opfordring; nærværende lille Skrift indeholder, hvad han selv har nedskreven; der er af en Anden rettet paa Stilen og Bogstaveringen.

Johan Nielsen befinder sig med sin gamle Hustru i trange Kaar; ifjor holdt de deres Guldbryllup. Han klager ikke, men takker Gud, fordi han hidtil naadigt har hjulpen. Det synes mig ogsaa Synd, om vi yngre Kristne skulde lade vor gamle Broder og Søster, som have stridt saa trolig ogsaa for os, lide Nød paa deres gamle Dage; derfor er det bestemt, at Netto=Indtægten af dette lille Skrift skal tilfalde Johan Nielsen. Og hvis Nogen skulde ville unde ham og hans Hustru en lille Gave, kan den sendes til mig, som saa skal tilstille Johan Nielsen den og i den indre Missionstidende aflægge Regnskab for det Tilsendte.

København pr. Odense, den 8de Januar 1867.

Johannes Clausen.

Jeg, Johan Nielsen, er født i Ørendrup paa Glo-
rup Gods i Fyen Aar 1789 den 14de Januar og døbt
anden Søndag efter Helligtrekongers Dag, den 18de Ja-
nuar. Mine Forældre, Husmand Niels Johansen og Edel
Margrethe Sørensdatter vare fattige Folk og havde 9
Børn, hvorfor Børnene maatte ud at tjene saa tidlig,
som muligt.

Jeg, Johan, var kun 9 Aar, da jeg kom ud for at
drive Plov og blev saa for bestandig ude at tjene, hvor-
for jeg heller ikke mere kom i Skole, hvilket bedrøvede
Skolelæreren, da han havde fattet Godhed for mig, fordi
han havde erfaret, at jeg havde gode Anlæg og Memme
til at lære. Naar jeg derfor om Søndagen gik paa Ga-
den og legede med de andre Dreng, kom han gjerne og
opsøgte mig, og jeg maatte da med ham hjem at læse en
eller to Timer. Dette var jeg ikke glad ved, og naar jeg
derfor fik ham at see saa betids, at jeg troede han ikke
havde seet mig, saa løb jeg gjerne min Vej; men naar jeg
troede han havde seet mig, saa turde jeg ikke løbe; thi
jeg havde megen Agtelse og Respekt for ham.

Siden blev jeg konfirmeret i Langaas Kirke, da jeg
var fyldt 17 Aar, af en Provst Conrad, som ogsaa havde
døbt mig. Den Vinter jeg gik til Konfirmationsforbere-
delse, gik jeg heller ikke i Skole, fordi jeg maatte tjene
hos Fremmede; men jeg læste hjemme om Aftenen. Jeg
gik saa til Provsten to Dage om Ugen, og jeg erhvervede
derved saa mange Kundskaber, at jeg stod næst øverst paa
Kirkegulvet. Jeg maa ogsaa sige til Provestens Berøm-
melse, at han gjorde sig megen Umage for at indprænte

os Guds Ord og lægge os vor Daabspagt og dens Vigtighed paa Hjerte, saa jeg aldrig glemte, hvad han ved Guds Naade indpræntede mig. Jeg kan nok sige, at jeg derved blev opvakt, saa jeg, da jeg afslagde det høitidelige Løfte om Forsagelsen og Troen, ikke blot med Munden, men med mit fulde Hjerte svarede det høitidelige — „Ja“, baade til Forsagelsen og Troen, og det var ogsaa mit Hjertes Mening, at jeg vilde blive i min Daabspagt indtil min sidste salige Ende, som jeg lovede, da jeg lagde min Haand i Provstens.

Men da jeg igjen kom ud i Verdenslivet, blev jeg lidt efter lidt bortreven med Strømmen, saa jeg meer og meer glemte, hvad jeg saa høitidelig havde lovet Vorherre. Men Herren glemte alligevel ikke mig; men som den trofaste Hyrde blev han ved at gaae efter mig, som det fortabte Faar, for at hente mig tilbage til Faarestien. Jeg var bleven saa indtagen af Verdens Kjærlighed, at jeg endnu ikke vilde løsrive mig fra Verden for at give Herren mit hele Hjerte. Jeg havde en Ungdomsven, med hvem jeg i Forveien lærte at spille Violin, og dette var just en Drivfjeder til at blive æret blandt Verdens Ungdom, men ogsaa en Strikke til at drage mig længere bort fra Herren.

Men Jesus, den trofaste Hyrde, forlod mig alligevel ikke, men blev ved at arbejde paa mit Hjerte, lod mig aldrig have Fred i mit Verdensliv, men talte kraftig i ensomme Timer til mit Hjerte, saa jeg maatte græde Angerens Taarer, og det stod klart for mig, hvor skammelig jeg havde brudt de dyrebare Løfter, jeg havde gjort min Herre og min Gud.

Saadanne Tider kom mangan Gang over mig, og i saadanne Diebliske kunde jeg ret inderlig bede min Herre og Gud om at tilgive min store Synd, som da hvilede tungt paa mit Hjerte. Jeg kunde ogsaa forstaae, at Herren hørte min Bøn; thi jeg følte undertiden en sød og salig Fred og Glæde i mit Hjerte, og jeg gjorde da ogsaa Vorherre de dyrebareste Løfter, at jeg nu vilde blive hos ham og tjene ham i Oprigtighed alle mit Livs Dage.

Alligevel kunde jeg ikke bryde med Verden; thi naar jeg kom blandt mine Ungdomsvenner, især ved Høverilaug, saa blev jeg igjen henreven med de Andre og glemte saaledes den ene Gang efter den anden mine Løfter og gode Forsætter, og, endstjøndt de vare oprigtigt mente, bleve de alligevel ikke af nogen Varighed; thi jeg forstod ikke at bede om den Helligaands Kraft, men vilde selv ved min egen Kraft. Saaledes gif jeg i mange Aar og levede et elendigt Liv; jeg havde ingen Fred med Verden og ingen Fred med Gud, men haltede imellem begge, og det er den elendigste Tilstand, et Menneſte kan leve i, hvilket jeg tilfulde selv har erfaret.

Jeg blev saa gift med min endnu levende Hustru den 21de Oktober 1815, men var endnu i samme ulykke- lige Tilstand i Henseende til min Sjæl. Min Kone kjendte heller ikke Noget dertil, ligesom jeg heller ikke fortalte hende, hvorledes jeg havde det i den Henseende.

I Efteraaret 1817 kom vi til Staarupøer at bo, hvor vi siden bestandig have boet. Naar jeg nu undertiden gif hen til min Kones Forældre, hvilket ikke stete saa sjældent, saa faldt min Vei igjennem en By, i hvilken min før omtalte Ven, med hvem jeg i Forening lærte at spille Violin, boede. Jeg skulde da, som man nok kan tænke, ind at besøge ham, naar jeg passerede den Vei.

Imidlertid fik jeg at vide, at han var bleven en af de Hellige; men, da jeg hørte det, gif jeg ikke ind til ham, men altid forbi. Dog havde jeg altid en Strid med mig selv, naar jeg kom dertil, om jeg skulde gaae ind, eller gaae forbi; men det var altid ligesom en uimodstaaelig Magt drog mig forbi. Da stete det engang, at jeg mødte ham paa Veien, og jeg kunde da ikke undgaae at komme i Samtale med ham. Jeg vidste godt, at han vilde tale med mig om at blive en af de Hellige, og det var jeg bange for; men, tænkte jeg, Du kan jo sige Ja og Naa til hvad han siger, og saa gjor det vel ikke noget. Alligevel gav han mig saameget at tænke paa, at der fra den Tid ved den Helligaands Naade opgif et Lys i mit Hjerte. Han fortalte mig nemlig, hvorledes hans egen Tilstand

havde været iforveien, og jeg erfarede da, at den sparede ganske til min egen. Han lærte mig, at jeg skulde bede om den Helligaand i Jesu Navn, saa skulde han, den Sandheds Aand, lede mig til al Sandhed, hvilket just var det jeg manglede. Jeg kom da ved Guds Naade til at erfare, at jeg maatte give Afkald paa alt mit Eget og som en fortabt og hjælpeløs Synder overgive mig paa Guds blotte Naade i Kristo Jesu Vorherre, og, da jeg søgte Vorherre paa den Naade, forbarmede han sig ogsaa over mig, saa jeg fandt den Fred, jeg saalange forgjæves havde søgt.

Min Ven lovede, at han vilde lade mig vide, naar der blev Forsamling hos ham; thi det var da min Hensigt, at jeg vilde tage derhen -- det var omtrent halvanden Mil fra mit Hjem. Først paa Skjærtorsdag i Foraaret 1826 blev Forsamlingen afholdt, og min Kone og jeg gik da derhen og kom til Forsamling baade Skjærtorsdag og Langfredag. Forsamlingerne bleve ledede af Peder Larsen fra Streppenborg og Anders Larsen fra Gamborg. Det var den første gudelige Forsamling, min Kone og jeg havde bivaanet; men det blev os til megen Velsignelse.

Jeg had de ovennævnte Mænd at komme ned til mig og afholde en Forsamling, hvortil de ogsaa vare meget villige og bestemte en Søndag, da de vilde komme. Da Forsamlingerne dengang skulde anmeldes for Præsterne, blev det ogsaa mig paalagt, at jeg skulde anmelden det for Amtsprovst Bedel i Staarup, hvilket, meente jeg, var mig en let Sag at udføre; thi jeg var bleven saa glad, at jeg meente, jeg kunde gjøre for den Sag, hvad det skulde være. Men der Tiden kom, at jeg skulde til Provsten, tabte jeg al min Frimodighed og kom i en saadan Forlegenhed med mig selv, at jeg vidste intet Naad; thi Folk havde jeg indbudet til Forsamlingen, og de to Mænd, som havde lovet at komme og tale Guds Ord, vidste jeg, holdt deres Løfte, saa jeg ogsaa skulde holde mit Løfte. Faae Afbud til dem var mig ikke muligt. Endelig fandt jeg paa den Udflugt, at jeg kunde skrive Anmeldelsen til Provsten, hvilket jeg da ogsaa gjorde og tilsendte ham

Brevet om Fredagen. Dette hjalp imidlertid ikke; thi jeg fik Brev igjen, at jeg skulde komme op til ham om Løvedagen, saa jeg igjen var i samme Forlegenhed. Jeg gjorde mig da færdig til at gaae, men jeg gik ud og ind; min Kone spurgte, hvorfor jeg ikke gik; jeg sagde hende ikke Aarsagen, men blev ved at tigge og bede Vorherre, at han dog vilde styrke mig og give mig Frimodighed, da det var hans Grinde jeg skulde gaae. Som jeg da kom ind, laa en Bog opladt paa Bordet, og mine Dine faldt da paa de Ord, som Jesus siger hos Matthæus 10, 27—28. „Hvad jeg siger Eder i Mørket, det taler i Lyset, og hvad jeg siger Eder i Dret, det prædiker paa Tagene, og frygter ikke for dem, som slaae Legemet ihjel, men kunne ikke slaae Sjælen ihjel; men frygter hellere for dem, som kan fordærve baade Sjæl og Legeme i Helvede“. Da jeg saae disse Ord, fik jeg med det samme en saadan Frimodighed, at jeg strax gik. Da jeg kom op til ham, tog han meget venlig imod mig og indvendte den Gang ikke Noget imod Forsamlingen, hvoraf jeg ellers fik nok siden; men, da jeg kom til at bruge Udtrykket „de Hellige“, svarede Provsten, at det var kun Snak med de Hellige; thi der var ingen Hellige uden Gud. Jeg sagde da, at jeg nødig vilde bedrages i den saa vigtige Sag og især af ham, som skulde være min Sjælesørger; derfor bad jeg ham ikke at sige mig Andet, end hvad han meente. Hertil svarede han mig, at det var hans Hjertens Mening, at der ingen Menneſter vare hellige. Jeg spurgte ham, hvorledes han da forstod den tredie Artikel, naar han læste den i sin Alterborg, hvor der staaer: „Jeg troer paa den Helligaand, den hellige almindelige Kirke, som er hellige Menneſters Samsfund“; er det Løgn, hvad der staaer i Artiklen, hvorfor bruger De den da, naar De døber Børn? Da jeg svarede ham saaledes, blev han saaledes, at alle hans Lemmer rystede, og stælvende svarede han: „Vi troe, at vi skulle blive hellige engang!“ Jeg svarede da: „Det er jo reent forkeert; thi jeg troer, at jeg er bleven det for længe siden“. Derpaa spurgte han mig, hvornaar jeg troede jeg blev det? Det, troer jeg, jeg

blev i Daaben, da jeg blev betegnet med det hellige Korsets Tegn paa mit Ansigt og paa mit Bryst. Blev jeg det ikke dengang, saa bliver jeg det aldrig, og blev Deres Høiærbærdighed det ikke, dengang De blev døbt, saa bliver De det aldrig. Dertil svarede han: „Ja, min kjære Mand! Vi skulle jo være det; men vi ere saa svage“. Saaledes endte den første Samtale, jeg havde med Amtsprøvesten derom; men siden efter fik jeg mange haarde Kamppe med ham desangaaende, da jeg selv begyndte at holde Forsamlinger, hvilket først skete et Aarstid derefter; thi der jeg ved Guds Naade blev meer beskæftiget i Troen, og jeg saae Verdens Ugudelighed med et andet Øiesyn, end jeg isorveien havde kunnet see det, kunde jeg ikke tie dertil, men begyndte at formane mine Medmennesker til Omvendelse, hvilket gjorde Opfigt. Da blev Amtsprøvesten en haard Modstander, og jeg fik mangen haard Strid med ham, hvilket her er for vidtløftigt at opregne.

Vi vare Begge, baade min Kone og jeg, blevne enige om at tjene Vorherre, naar han selv vilde give os Naade dertil; men vi meente, at jeg nok kunde vedblive at spille til Gilder som sædvanligt; thi Vorherre saae nok, meente vi, at vi ikke kunde undvære det, da vi havde saamange Børn og kun smaa Omstændigheder. Men da jeg saa skulde spille til et Gilde for de unge Folk, erfarede jeg strax, at det blev mig en Samvittighedsbyrde, hvilket jeg aldrig før havde erfaret, at staae der som en Formand for dem til al deres Syndeglæde, da der baade var Drukkenskab, Banden og anden letsærdig Skjemt, som ikke kunde bestaae med sand Kristendom. Jeg kom endda taalelig ud af det den halve Nat; da blev der et Ophold, og jeg kom til at tale med En, til hvem jeg havde nogen Fortrolighed, om det Syndige og om at omvende sig til Vorherre; men, inden jeg selv vidste af det, stode de rundt om mig, baade Karle og Piger, og jeg fik Naade og Frimodighed til at aflægge et frimodigt Vidnesbyrd for dem. Men pludselig var der en af de meest Forvorpne, som begyndte at bande og raabe, at nu vilde de ikke høre meer af den hellige Præk, nu skulde jeg spille,

og nu vilde de dansse, og saa begyndte de ret for Alvor at regjere og støie. Jeg kunde da ikke spille; jeg græd, og jeg spillede galt, og de begyndte da at raabe, hvad det var for en Musik, saaledes vare de ikke vant. Nogle sagde, at nu havde de Hellige faaet mig gjort tosset; men Andre sagde, at jeg skulde have en god Snaps, saa kom jeg mig nok. De kom da med et Dglas fuldt af Brændeviin, som de vilde tvinge mig til at drikke, men hvorfor jeg dog slap, da jeg ikke vilde.

Jeg slap saa ud af det den Nat; men jeg had Vorherre, om han vilde fri mig, at jeg aldrig skulde komme til at spille til saadanne Gælder meer, ikke fordi jeg troede, at Musik var syndig i sig selv, men fordi den skulde afbenyttes til deres ugudelige Færd, og Vorherre hørte mig; thi de forlangte mig aldrig til det meer.

Der udkom nu med det samme det Rygte, at jeg var gaaet fra Forstanden, hvilket ogsaa blev en haard Prøvelses Tid for os, da heller Ingen vilde have mig til at arbejde, og vi kun vare i smaa Omstændigheder. Vi havde en temmelig stor Børneskole og intet andet Erhverv, end hvad jeg kunde fortjene ved mine Hænders Gjerninger, og da Ingen vilde have mig til at arbejde, saa vare vi snart yderlig forlegne for Livets Nødvendigheder. Naar vi bade Menneffer om Hjælp, saa svarede de, at nu vare vi jo blevne hellige, saa fik vi ingen Hjælp hos dem; og naar vi bade Vorherre om at hjælpe os, saa lod det, som han hørte det ikke, saa det var, som om vi vare forladte baade af Gud og Menneffer. Min Kone sagde en Dag til mig: „Vi komme dog til at stikke os igjen ligesom andre Menneffer; thi saaledes kunne vi jo dog ikke holde det ud“. Jeg svarede hende dertil: „Hør, Kone! Vi have jo nu engang overgivet os til Vorherre og besluttet at blive hos ham; han har jo endnu aldrig forladt Nogen, som i Oprigtighed har sat sit Haab til ham, han vil heller ikke forlade os. Skulle vi igjen stikke os lige med Verden for det Timeliges Skyld og saa miste vor Salighed, saa bleve vi jo fattige og elendige i al Evighed. Nei! lad os kun bie paa Herren, han maa vissefælgelig komme“.

Jeg roede da over til Thuro — en lille Ø ikke langt fra os — til en Møller, med hvem jeg var bekendt, og klagede min Nød for ham; han sagde til mig, at jeg ikke behøvede at være forlegen for Brød, da jeg hos ham kunde faae Rugmeel at bage af; og da jeg sagde til ham, at jeg ikke havde Penge at give derfor, svarede han mig, at jeg kunde betale det, naar jeg kunde.

Jeg fik da 2 Skpr. Meel — vi kunde ikke bage meer ad Gangen — og jeg blev saa glad derved, som om No-gen havde givet mig den største Gave, og jeg ansaae det ogsaa for en Hjælp, der kom fra Vorherre, om han end brugte et Menneſſe som Medſkab.

Min Kone fik da Brødet bagt, og jeg var saa glad, at jeg takkede Vorherre, hvad enten jeg var ude eller inde, for den store Naade, han havde beviiſt imod os. Men da jeg engang kom ind, stod min Kone og saae paa Brødene og græd. Jeg spurgte: „Men hvorfor græder Du nu?“ Hun svarede: „Ja, naar jeg nu tænker paa, at vi ikke have Andet at spise end tørt Brød og drikke Vand dertil — og hvorlænge vil det vare — og naar da Brødet gaaer op, hvor ſtulle vi saa faae noget mere fra? — saa kommer jeg til at græde“.

„Hør Kone!“ svarede jeg, „idag have vi ikke Aarsag til at græde, men vi have Aarsag til at være glade og til at takke Vorherre. I dag see vi jo Brød til mange Dage, og Vorherre, som har givet os dette, vil ogsaa give os mere, naar dette gaaer op; naar vi bede ham derom i Jesu Navn, saa kan han jo ikke nægte os det“.

Dagen derefter fik jeg Bud fra Fenger paa Maa-gaard, om jeg vilde komme til ham, da han ønskede at tale med mig. Det var en Mand, for hvem jeg havde arbejdet i mange Aar, men som ei heller havde forlangt mig til noget Arbejde over et halvt Aar. Jeg sagde til min Kone: „Nu vil Vorherre, at jeg ſkal have Arbejde og komme til at fortjene Noget igjen“. — „Ja!“ svarede hun, „Du veed jo ikke, hvad han vil Dig“. Jeg gif da glad op til ham, og han spurgte mig, om jeg vilde arbejde for ham som tilforn, hvortil jeg svarede: „Ja jeg

vil gjerne, dersom De kan behøve mig". „Jeg kan nok behøve Dem", sagde han; „men der gaaer saadanne underlige Nygter om Dem — der siges, at De er gaaet fra Forstandens og vil ikke bestille Andet end løse". Jeg fortalte ham da, at jeg var kommen til den Overbevisning, at jeg ikke kunde blive salig paa den Maade, jeg hidindtil havde levet, og derfor havde jeg nu besluttet, at jeg vilde søge Vorherre i mit Hjertes Oprigtighed og afstaae fra Verdens ugudelige Væsen, og dette kunde Folk kun forstaae som Tøskeri. Han sagde da til mig, at, naar jeg vilde arbeide, maatte jeg komme imorgen. Vi aftalte da, hvad jeg skulde bestille, for at jeg kunde vide, hvad Værktøi jeg skulde medbringe; thi mit Arbeide bestod i Muur- og Tømmerarbeide, samt i at vedligeholde og forsærdige Gaardens Uvlsredskaber, hvilke Arbeider jeg havde udført i mange Aar iforveien for ham. Da jeg nu havde arbeidet i saa mange Dage for ham, at min Kone og Børnene kun havde lidet Brød tilbage, gif jeg ind til Hr. Fenger en Aften og bad ham, at han vilde lade mig faae, hvad jeg havde fortjent, da jeg trængte til at kjøbe noget til Brød til min Kone og mine Børn. Hertil svarede han mig, at jeg godt kunde faae endnu mere, end jeg havde tjent! men det vilde jeg ikke have.

Da jeg saa kom hjem om Aftenen, sagde jeg til min Kone: „J tränge vel til, at vi faae kjøbt noget til Brød igjen?" „Ja! men vi have jo ingen Penge at kjøbe for!" var Svaret. „Jo!" sagde jeg, idet jeg tog Pengene frem. „Her kan Du see! nu har jeg fortjent saamange Penge, at jeg kan betale de 2 Skpr. Meel som vi skyldte for i Møllen, og 2 Skpr. til, hvoraf Du kan bage Brød af igjen, og der er endda tilovers til 1 Pd. Smør — mener Du saa ikke, at Du kan tro, at Vorherre vil hjælpe os igjen". — „Jo!" svarede hun; „nu skal jeg ikke meer tvivle om Vorherres Hjælp". — Siden den Tid have vi ikke lidt saadan Mangel paa Livets Nødvendigheder; men det var ogsaa en Prøvelses Tid, vi maatte gennemgaae, og jeg vil bede Vorherre at fri enhver Kristen fra at gennemgaae lignende.

Men Herren, som aldrig forlader dem, som søge ham i Nøden, han forlod heller ikke os i denne vor Nød. Hans Navn være æret!

Siden den Tid kunde jeg ikke andet end begynde at tale til Folk om deres Saligheds Sag, hvor jeg fandt Leilighed dertil. Jeg begyndte ogsaa at holde smaa Forsamlinger i mit eget Huus, og nogle Faa begyndte at tage Ordet til Hjerte, medens Andre spottede — det kunde ikke være anderledes. Jeg gik ogsaa ofte flere Mile hen i Landet om Søndagen, hvor der holdtes Forsamlinger, for at overvære disse og derved at blive opbygget og bestyrket i Troen, samt blive bekjendt med de Dypvakte og Troende, hvilket var mig til megen Velsignelse. Undertiden blev jeg ogsaa opfordret til at tale et Ord i Forsamlingerne, hvilket jeg — skjønt i megen Svaghed — ogsaa gjorde, naar Herren gav mig Naade dertil. Jeg blev stundom ogsaa opfordret til at komme til dem for at lede Forsamlingen, hvilket jeg ogsaa efterkom efter den Naadegabe, som Herren gav mig. Jeg fik da ogsaa undertiden Andre til at komme til mig for at holde Forsamling, hvorved jeg blev meer og meer bekjendt med de Troende rundt om i Landet.

Da begyndte Amtsprovst Wedel ret for Alvor at gjøre Modstand. Han sagde en Søndag paa Prædikestolen i Staarup Kirke: „De Hellige skulle forstyrres, og jeg vil forstyrre og udrydde dem“. Da der samme Dag var bestemt en Forsamling hos nogle nye Begyndere, og Konen netop var i Kirke og hørte det, blev hun bange, kom hjem og sagde til sin Mand, at det ikke kunde gaae an at holde Forsamling — han skulde blot have hørt, hvad Provsten sagde. Manden gik ned til mig, og vi gik da Begge op til Provsten, som tog imod os med en saa stor Bitterhed, at vi længe ikke kunde faae et Ord indført. Endelig spurgte han os, hvad vi vilde, hvortil jeg svarede, at vi vilde blot bede ham om at forklare os nogle Ord, som han havde sagt paa Prædikestolen idag, hvilke vi ikke forstode. „De har jo sagt, at „de Hellige“ skulle forstyrres ng udryddes, og at De vil forstyrre og

udrybde dem, og jeg forstaaer ikke, hvad De kan mene hermed; thi jeg har hidindtil meent, at De skulde være en Kristendoms-Forsvarer; jeg veed ikke, om De istedet derfor vil være en Kristendoms Forstyrer og Udrybder?"

„Nei!“ sagde han, det vilde han ikke være. Jeg spurgte, hvad det da var, han vilde — om han vilde slaae os ihjel; thi saa vare vi her To, med hvem han kunde gjøre Begyndelsen. Nei! det vilde han ikkeheller. Manden blev da ganske forlegen og slog sig med den ene Haand i Hovedet og sagde: „Kunne vi ikke snart blive færdige med den Snak; thi jeg har saa ondt i mit Hoved?“

„Nei!“ svarede jeg, „vi kunne ikke blive færdige med den Snak, førend vi faae hverandres Mening at vide. Hvad De vil spørge mig om angaaende den Sag, vil jeg ærlig sige Dem efter det Lys, jeg har; derfor troer jeg ogsaa, at De, som en ærlig Mand, heller ikke siger Andet — og allermindst paa Deres Prædikestol — end De vil gjøre os Rebe for, naar vi ikke forstaae det, og førend De gjør det, blive vi ikke færdige med den Snak“. Nu var han i en heel Forlegenhed og sagde: „Ja, jeg vil nok tro, at de fleste af Eder gjøre det i en meget god Hensigt; men hvad skal jeg arme Mand gjøre? Her kommer Een rendende og fortæller mig Gøt idag, og en Anden fortæller et Andet imorgen, saa jeg ikke veed, hvad jeg skal gribe til med Hensyn til Eder“. Jeg svarede: „Da skal jeg nok lære Dem, hvad De skal gjøre, hvis De ikke veed det“.

„Naa, saa lær mig det!“ var hans Svar. „De skal selv gaae hen til os i vore Forsamlinger for at høre og see, hvad vi tage os for; thi, naar De efter de Fortællinger, hvorom De taler, staaer og gjør et saadant Brud paa Prædikestolen, som De har gjort idag, og De ikke veed, om Fortællingerne ere Sandhed eller Løgn, saa veed De jo heller ikke, hvad De selv siger. Derfor skal De selv gaae hen og høre, hvad det er, vi tage os for“. „Ja! det vil jeg da“, sagde han; „men idag kan jeg ikke komme“.

— „Saa vil jeg lade Dem vide, at der næste Søndag bliver Forsamling i mit Huus; vil De saa møde hos mig?“

„Næste Søndag skal jeg møde Dig i Kirken“,

svarede han meget bittert. „Om Gud vil, saa skal jeg ogsaa møde Dem i Kirken; men vil De saa møde mig i mit Hus om Eftermiddagen?“ „Ja, det vil jeg da!“ svarede han. „Ja det ikke alene vil De, men det skal De; thi De veed jo, at det hedder i Forordningen af 13de Januar 1741, at „Præsten skal tidt og ofte indfinde sig i Forsamlingerne for at høre og see, hvad der foregaaer, for at han kan referere derom, naar det forlanges, og kan være kraftig til at overbevise dem, der fare med Løgne-rygter og forsynde sig“ — og De er jo ligesaavel pligtig at holde Dem Loven efterrettelig, som jeg; derfor skal De enten møde, eller De skal lade os have Fred“. — „Ja, der har Du min Haand paa, at jeg skal møde Dig i dit Hus paa Søndag“.

Han tilbød, at han vilde holde Bibellæsning i Kirken to Timer hver Søndag, naar vi saa vilde ophøre med vore Forsamlinger; men dertil svarede jeg — Nei. Saa spurgte han os, om vi da heller ikke vilde komme til hans Bibellæsning, hvortil jeg svarede: „Jo, dersom han forklarede Guds Ord efter Troens Maade, saa vilde vi komme, saa tidt det skulde være; men gjorde han ikke det, saa kom vi kun een Gang“. „Ja gaae“, sagde han, „hjem og hold Forsamling; men idag maa I dog ingen Forsamling holde“. „Naar vi komme hjem til denne Mand“, sagde jeg, „saa veed jeg, at min Kone er kommen, og der er maaskee saa kommen nogle af hans Naboer, maa vi saa ikke synge en Psalm?“ „Jo saamænd maa I saa“, sagde han. „Maa vi saa ikke bede en Bøn til Vorherre?“ Jo, det maatte vi ogsaa. „Maa vi saa ikke tale med hverandre om, hvorledes vi kunne blive salige ved Troen paa Vorherre Jesum?“ „Jo, alt det maa I ligesaa meget, som I vil“, sagde han. „Ja vi tage os jo ikke Andet for i Forsamlingerne“, sagde jeg, „undtagen at vi læse en Prædiken af Luther eller en anden kristelig Mand“. „Ja det kan jeg jo ikke forbyde Eder“, sagde han; og derved blev det saa den Dag.

Næste Søndag sagde han paa Prædikestolen: „Jeg lovede forleden Søndag, at jeg vilde holde Bibellæsning

her i Kirken, dersom der var Noget, som meldte sig; men, da der Ingen har meldt sig idag, saa bliver der altsaa ingen Bibellæsning, og da jeg mener, at Enhver maa have nok at beskæftige sig med i Anledning af Høstens Besværligheder, saa vil jeg opsætte det til Høstens Ende; men fra den Tid bliver der Bibellæsning her i Kirken hver Søndag fra Kl. 3 til 4, og jeg haaber da, at ingen andre Forsamlinger blive afholdte her i Sognet, end de, som blive afholdte i Kirken og til Guds Ære".

Dette var altsaa den Søndag, han havde lovet at komme til Forsamling i mit Huus, og da jeg gik hjem fra Kirken, naaede Skolelæreren mig paa Veien og hjalp mig fra Amtsprovsten, at han kom Kl. 4; men der lod en Stemme til mig, som sagde: „Han kommer Kl. 3 og vil sige Kl. 4, for at der Ingen skal være og han saa kan reise strax igjen“. Derfor styndte jeg mig hjem og lod mine Børn gaae hen til Nogle for at sige, at de skulde komme Kl. 3. Det gik ogsaa saaledes til, at han kom Kl. 3 og havde to af sine Døtre og sin Søn med paa Bognen og vilde med det samme kjøre til Maegaard paa Beføg. De havde faaet Skolelæreren med, for at han skulde see, om der var kommen Nogle, hvis ikke, da vilde de kjøre strax igjen. Der kom da samtidig med dem 3 Mandfolk og 3 Fruentimmer, og da jeg kom ud til Bognen, spurgte Provsten mig, om der var kommen Nogle, hvortil jeg svarede, at der ikke var kommen uden de 6, han saae, der gik ind; men Klokkeren var heller ikke 4, den var kun 3. „Ja, saa faae vi jo at bie“, sagde han. Da jeg spurgte ham, om han vilde komme indensfor, svarede han: „Nei paa ingen Maade!“ Jeg gik da ind og ordnede dem, der vare komne; jeg havde kun to Stuer; i den ene lod jeg Fruentimmerne gaae ind, og Mandfolkene i den anden, og jeg satte en Stol ved den øverste Ende af et lidet Bord, som skulde være til Provsten, isald han kom ind. Derpaa begyndte vi at synge en Psalme; men før vi bleve færdige med det første Vers, kom Provsten, og da han havde seet sig lidt om, satte han sig paa Stolen.

Da hans Søn og Skolelæreren kom ind og bleve staaende i Gangen, reiste han sig og gik hen og kaldte dem ind, og efterhaanden som der kom Flere, blev han ved at kalde dem ind, indtil Huset blev fuldt. Da vi havde sunget to Psalmer, bad jeg en kort Bøn; derpaa læste jeg en Prædiken i Regius's Postil, hvorefter jeg holdt en Formaningstale til Folket og sluttede med en Bøn. Efterat en Psalme derpaa var assungen, reiste Provsten sig og sagde: „Jeg kan ikke sige Andet, end at Eders Hensigt kan være meget god; men om I kunne naae det Maal, hvortil I sigte, det veed jeg ikke; I have sunget nogle Psalmer; om I forstaae dem selv eller ikke, det veed jeg ikke; — jeg forstaaer dem ikke. Det eneste, jeg kan sige, er, at her er Flere, end Anordningen tillader, endssjøndt jeg jo ikke veed, om de, her kom sidst, tilhøre Forsamlingen eller ei“.

„Ja“, sagde jeg, „om der er Flere, end Anordningen tillader, veed jeg ikke; thi De saae jo nok, at vi kun vare Faa, da vi begyndte; men at De selv gik og kaldte Folket ind, til mit Hus blev fyldt, kan jeg jo ikke gjøre ved“.

„Ja“, svarede han, „jeg skal kun holde over de kongelige Love, og dem maa Du heller ikke modsætte Dig. Farvel!“ Dermed gik han, og alle de, der vare komne for at see, hvad Provsten vilde gjøre med os, gik saa med det samme.

Psalmene, vi sang, som Provsten ikke kunde forstaae, vare følgende: „Gode Jesus vi er her“. „Kom Hjerte, tag dit Regnebræt“ og „Guds igjensfødte nylevende Sjæle“.

Da Provsten mærkede, at han ikke kunde slaae den Smule Liv ihjel, som var begyndt at vaagne iblandt Folk, greb han til aabenbar Forfølgelse og udsendte hele Flokke, deels af Elever fra Seminariet, deels af anden Bøbel, som undertiden havde Sognefogden, undertiden vor daværende Skolelærer til Anfører, og disse kom da om Søndagen og medbragte store Knipler, Gjørdestave og andre Vaaben, og søgte de Steder, hvor de kunde mene, at Nogle vilde komme sammen for at læse eller synge Psalmer, for om mulig paa den Maade at faae det forstyrret.

Men hvad Herren vil have frem, kan ingen menneskelig Magt holde tilbage. Guds Ord gik sin egen Gang

og gjorde sig gjældende ved sin egen Magt, hvor det ved Guds Naade kunde faae Indgang i Hjernerne, trods al Verdens Modstand, hvorpaa jeg fik et levende Bevis i den Tid.

Da nu Høsten var til Ende, vilde Provsten til at holde den lovede Bibellæsning i Kirken. Dette blev tillyst Søndagen iforveien til at begynde K. 3, og da vi til denne Tid mødte, skulde det være i Sakriedit istedetfor i Kirken. Da vi nu vare samlede og Provsten kom, saae han sig om og spurgte, om der var Noget tilstede, som ikke var af hans Menighed. Der var da en Mand, som sagde, at han ikke var fra dette Sogn, hvorfor Provsten bad ham, at han vilde gaae; thi dette var kun for hans Menighed. Manden svarede, at han havde været til Bibellæsning før, hvor han ikke havde hørt Sognet til, men var alligevel ikke bleven viist ud, fordi han vilde høre Guds Ord. „Nu ingen lang Snak! Der er Døren! Tjen mig i at gaa!“ var Provstens Svar. Da han nu gik, spurgte Provsten atter, om der ikke var Flere, som ikke vare af hans Menighed, og da der var sex, som svarede, at de vare fra Gudme Sogn, bleve de ogsaa udviste paa samme Naade, som den Førstnævnte.

Saa skulde da Bibellæsningen til at begynde. Vi sang da først en Psalme af den evangeliske Psalmebog, hvorpaa Provsten holdt en Indledningstale, hvori han sagde, at, dersom vi vilde høre ham med Nytte, skulde vi tro, hvad han sagde, men hvis vi kom og hørte ham og ikke troede, hvad han sagde, kom vi kun som Hylere.

„Jeg har besluttet“, sagde han, „at afbenytte Apostelen Jakobs almindelige Brev, som Gjenstand for vore Betragtninger; thi det Ord „almindelig“ vil sige, at det er til Alle og Enhver. De andre Apostlers Skrifter vare kun skrevne til særskilte Menigheder hist og her. Apostelen Paulus var mere tør og filosofisk; han talte kun efter Fornuften. Ja, det forstaaer sig, Jakob brugte ogsaa sin Fornuft som et fornuftigt Menneske; men han talte meer overensstemmende med sand Kristendom end Paulus“.

Dette er et Brudstykke af Amtsprøbst Wedels Ind-

ledningstale til hans Bibellæsning; men Folgen blev ogsaa, at jeg og de, der havde begyndt at faa nogen Smag paa Retfærdiggjørelsen af Guds fri Naade i Christo uden Gjerninger, kom ikke til hans Bibellæsning meer, end den første Gang. Det faldt ogsaa bort af sig selv; thi han holdt kun Bibellæsning 3 Gange, og den sidste Gang var der kun 3 Mennesker, og dermed hørte det op. Derimod toge Forsamlingerne mere til og bleve meer talrig besøgte, saavel i Staarup som i Nabosognene, hvor jeg ledede Forsamlingerne hver Søndag, ja tidt om Vinterastener blev jeg opfordret dertil af Folk, naar de ikke kunde faa det om Søndagen, og Herren lagde ogsaa sin Velsignelse deri, saa der blev en temmelig stor Dvækkelse og et stort Røre blandt Folket. Men der var ogsaa mange Modstandere, og Djævelen forsøgte sig heller ikke, men brugte sine Redskaber til at opdigte alleflags Løgnerygter, og nu vare Folk udsatte for Bespottelser og Forfølgelser; men trods alt dette fik Guds Ord alligevel Fremgang og Forsamlingerne tillige meer og meer.

Nu hændte det sig en Morgen, som jeg kom ud af mit Huus, hvor vi strax kunde see over til Langeland — dette havde jeg saa tidt iforveien; men den Morgen besaae jeg Langeland med ganske andre Tanker end jeg nogenfinde før havde seet det — at der kom en Stemme i mit Hjerte, som sagde: „Der skal Du over til det Land at tale Guds Ord; thi der er et Folk, som vil høre Ordet og modtage det“. Denne Stemme blev jo længer desto stærkere, og jeg antog den ogsaa for en Stemme fra Vorherre. Men der var Meget, der stod mig iveien for at faae det udført. Jeg stod ofte ved Stranden og talte med Vorherre derom, foreholdt ham, hvad der laa mig iveien. Jeg troede fuldt og fast, at det var et Guds Kald til mig, at jeg skulde derover i Herrens Grinde for at forkynde det glade Budskab om Frelsen i Kristo, og at han vilde være med mig med sin Aand og sin Naade til Gjerningen, derpaa tvivlede jeg heller ikke; men jeg kjendte ikke et Menneske paa Langeland, til hvem jeg kunde tage ind. Tillige var det forbundet med Pengeudgifter, og

jeg var i meget fattige Omstændigheder, saa jeg maatte anvende de 6 Dage i Ugen med Flid, for ved mine Hænder's Gjerning at tjene Brød til Kone og Børn, hvilket jeg ansaae for mit jordiske Kalbs Pligt, som jeg ikke maatte eller kunde forsømme. Alt dette stod mig iveien som Mangler, jeg vidste ikke Udvei til at faae afhjulpe. Men Herren vidste nok Udvei, da hans Tid kom. Det blev alligevel ved at hedde hos mig, at jeg skulde derover; det hed ogsaa, at jeg vilde faae megen Belsignelse derover, men at jeg ogsaa vilde faae megen Forsølgelse. Saaledes var jeg forberedt paa Alt, før jeg kom der.

Imidlertid git jeg og beskæftigede mig med Langeland i mine Tanker og i Bøn og Samtale med Vorherre fra Foraaret 1831 til Pintsje samme Aar. Da kom Løverdagen for Pintsje en Mand, som hed Lars Møller fra Satrup Mølle, til mig og spurgte, om jeg vilde følge med ham til Langeland imorgen. „Saa gjerne som jeg vilde“, var mit Svar, „saa kan jeg ikke; thi jeg har lovet at holde Forsamling paa Thorseng imorgen; men vil Du følge med mig til Thorseng imorgen, saa reise vi til Langeland anden Pintsjedag“. Det bekvemmede han sig til, og vi reiste til Rudstjøbing Pintsjedags Aften, hvor vi overnattede. Anden Pintsjedag git vi til Longelse Barager — det er nogle Huse, som kaldes saaledes — hvor der boede en Mand, som havde en opvakt Søster boende paa Fyen i Nærheden af Sverup Mølle. Ved et Besøg hos denne havde Lars Møller talt med ham og lovet at besøge ham engang. Denne Mand hed Rasmus Knudsen. Vi bleve meget vel modtagne, og da han havde beværtet os med Spise og Drikke, hentede han nogle af sine Benner og Naboer, saa der blev en lille Forsamling. Vi sang en Psalm af Brorson; dernæst bade vi Vorherre, som vi troede, havde sendt os, at han vilde være med os med sin Aand og sin Naade. Det var mig ogsaa en særdeles Mærkværdighed, at Herren havde udsat det saalænge med at sende mig til Langeland, da han dog tidlig i Foraaret lod mig forstaae sin kaldende Stemme dertil. Men Herren veed bedst at træffe den rette Tid, naar han vil

udsøre sin Gjerning. Folket paa Langeland var et meget gjæstfrit Folk, men i Henseende til Kristendom stode de saa langt tilbage, at det var, som om der skulde opbrydes en ny Mark. — Der var nogle saa gamle Trøende i Svendborg, som kaldte Langeland og Rudkjøbing det lille Tyrki og meente, at det var underligt, om Evangeliet kunde faae Indgang der. Men, som sagt, forekom det mig mærkværdigt, at Begyndelsen skulde skee i Pintsjen og tilmed ved to saa svage Redskaber, som vi vare.

Det, som Herren gav os Naade til at lægge Folket paa Hjerte, var, hvad der skete paa den første Pintsedag ved den Helligaands Sendelse over Apostlerne, og hvad de saa i Anden Kraft talede til Folket, hvorledes Apostelen Peder i sin lange Prædiken sagde dem: „I nægtede den Hellige for Pilatus og bade om, at en Morder maatte skjæntes Eder; men den Livsens Fyrste sloge I ihjel, hvilken Gud haver opreist fra de Døde; hvortil vi ere Vidner. Derfor skal alt Israels Hus visjeliggen vide, at denne Jesum, hvem I korsfæstede, haver Gud gjort til en Herre og Kristus“.

Hvad Herren gav os Naade til at lægge dem paa Hjerte, gjorde et dybt Indtryk paa dem, som vare komne der. Men da disse vare gaaede bort, varede det kun en Time efter, saa kom en heel Mængde Mennesker, og der blev en meget stor Forsamling igjen, og Herren gav os atter Naade til at tale et vækkende Ord, ogsaa til disse. Men iblandt disse Sidste var der to store vogne Mænd, om hvilke jeg strax syntes, at de ikke havde godt isinde. Jeg bad i mit Hjerte til Vorherre, at han dog vilde lade sit Ord ramme deres Hjerter, saa de ikke skulde faa Mod til at udsøre deres onde Hensigt, og Herren hørte min Bøn; thi, da vi Begge havde talt og det Hele var tilende, kom disse to Mænd og bade meget høfligt, om de maatte blive tilbage, da de gjerne ønskede at tale med os ene. Da nu Folket var gaaet bort, sagde de, at de vilde sige os, at de ikke vare komne i den bedste Hensigt; men det Ord, de havde hørt, havde rørt deres Hjerte, saa de

ikke kunde udføre, hvad de havde villet. Vi fik da en lang Samtale med dem, og de gik meget taknemmelig bort.

Da nu dette spurgtes til Rudsjøbing, fik Herredsfogden en Deel af dem, der havde været til Forsamlingen, saavel som Manden, hos hvem den havde været, i Forhør, og det lykkedes ham at faa dem til at love, at de hverken vilde gaa til Forsamling, ei heller lade Forsamlingen afholdes i deres Huse, ifald der oftere kom saadanne Fyenboere — thi vi vare reiste igjen Dagen efter — men Manden, Rasmus Knudsen, hos hvem Forsamlingen var afholdt, vilde paa ingen Maade love dette. Jeg kom imidlertid ikke til Langeland meer den Sommer. Om Vinteren blev Stranden tilfrosen, saa man kunde gaa mellem Langeland og Fyen; da kom der syv Langelændere gaende paa Fyen over til mig og bade mig om at følge med dem derover, da der var Saamange, der ønskede at have Forsamling; og, som jeg meente det var godt at være to, især paa Tilbageveien over Fyen, gik jeg hen til en Mand, som boede paa en Gaard i Nærheden — han hed Hans Jørgen Hansen og havde ogsaa faaet Naadegabe til at tale Guds Ord — og bad ham om at følge med, hvortil han ogsaa strax var villig. Vi kom da iland ved Risbjerg Mark og kom til en Gaard, som hedder Pæeløkkegaarden, hvis Eier var en af de 7, som hentede os, og der fik vi samme Aften en Forsamling. Vi holdt da flere Forsamlinger der i Simmerbølle Sogn, som den gamle Præst, Pastor Wind, overværede og yttrede sin Glæde over. Der var da nogle af Beboerne, som havde lovet at staa os ud til Tryggeløv, og der blev da gjort Foranstaltning, saa vi kom hørende i Kaner og Glæder derud, efter som det var Kaneføre; men, da jeg sad inde i Kanen, hvormed jeg skulde høre, hed det hos mig, at det vilde ikke gaa os godt idag, da vi kom altfor stort afsted. Da vi kom til Tryggeløv, skulde Forsamlingen afholdes hos en Stomager, som hed Anders Jensen. Da han var borte for at anmelde det for Præsten, Hr. Pastor Dreier, kom han tilbage med den Betsed, at Præsten ønskede at tale med os, før Forsamlingen blev afholdt. Vi gik da hen til ham før at opfylde

hans Ønske; men som vi gik ind til Præsten, gik Fattigkommissionen ud fra ham, og deriblandt var Sognefogden. Da vi nu kom ind til Præsten, vilde han vide, hvad, vi foretoge os i disse Forsamlinger, hvortil jeg svarede, at vi først sang en Psalm; dernæst bade vi en Bøn til Vorherre i Jesu Navn, at han ved sin Helligaand vilde give os Naade til at tale Guds Ord til Folket, og ved sin Aand oplade Tilhørernes Hjerter, saa at Ordet kunde faa en levende Indgang i Hjerterne, at de maatte komme til at kjende deres dybe Fordærvelse formedelst Synden og saa Naade til at kjende og søge Frelsen i Kristus Jesus, der døde for vore Synder og opstod til vor Retfærdiggjørelse. Dernæst læste vi en Brædiken, og saa talte vi til de forsamlede Folk, hvad Vorherre gav os Naade til og sluttede men en Bøn og en Psalm. Dertil svarede Præsten: „Ja, det kommer an paa, hvad I kalde en Bøn; thi, dersom I bede en Bøn, som varer en halv Time eller et Kvarteer, saa kalder jeg det en religiøs Tale; thi intet Menneſte kan holde sine Tanker samlede til at bede saalænge“. Hertil svarede jeg: „Dømmer De ikke for haardt der, Hr. Pastor; thi jeg maa sige Dem, at, hvis jeg saae, De lagde Deres Hænder sammen og i Ydmyghed begyndte at bede, da turde jeg, saalænge jeg ikke saa Andet end de ydmyge Fagter og ikke hørte Andet end Bønnens Ord fra Deres Læber, ikke sige, at det ikke var en Bøn, om den end varede nok saa længe; thi en troende Kristen kan jo blive saa opfyldt af Naadens og Bønnens Aand, at han ikke selv veed, hvort længe han beder“. Hertil svarede Præsten: „Ja, det kan jo gjerne være, at jeg dømmer for haardt, det vil jeg heller ikke videre indlade mig paa; men jeg vil sige Eder, at I vist ville blive arresterede, dersom I afholde Forsamling; thi Sognefogden har Ordre fra Herredsfogden i Rudkjøbing, at han skal arrestere Eder, hvis I afholde Forsamling, og han var her og hørte, at Skomageren anmeldte det, og jeg troer neppe, at har tør undlade at udføre sin Ordre“. Hertil svarede jeg, at vi vidste det nok, men at vi alligevel ikke kunde Andet, end tale Guds Ord til det forsamlede Folk.

„Jeg maa ogsaa sige Eder“, sagde han, „at jeg kjender Folket saa noie her, at jeg veed, at det vil kun drive Spot dermed, og jeg mener, at Guds Ord er for dyrebart at drive Spot med“. „Ja, dersom jeg kan vist faae at vide“, sagde jeg, „at det er Folkets Hensigt, at det kun vil drive Spot dermed, saa anseer jeg selv Guds Ord for dyrebart til at spotte med, saa vil jeg heller ikke tale; men naar De selv følger med derhen, saa undseer Folket sig nok i Præstens Nærværelse“. Dette vilde han ikke, men sagde, at han ikke syntes om, at Forsamlinger bleve afholdte; men naar vi ikke af de Forestillinger, han havde gjort os, vilde lade os afholde derfra, saa vilde han ikke opholde os, men ønskede, at vi saa jo før jo hellere vilde afholde vor Forsamling, da det allerede var Aften. Dermed toge vi saa Afsted med Præsten og gik saa hen til Stomageren, hvor en stor Mængde Menneſter ventede paa os. Folket var meget roligt, og jeg sagde da først til dem: „Det er Guds Ord, vi ere komne for at tale til Eder i Jesu Navn; men Eders Præst sagde til os, at han vidste, at I kun vilde drive Spot dermed, og dersom det er Tilfældet, da ansee vi Guds Ord for dyrebart til at spotte med, og vi ville og kunne da ikke tale“. Da raabte Folkene rundt om i Huset, at det var Løgn, Præsten sagde. „Vi ville slet ikke spotte dermed, ville I kun tale“. Derpaa blev der affungen en Psalme, og vi bade en Bøn til Vorherre, om han selv vilde være med os med sin Aand og sin Naade, at det maatte stee i Jesu Navn og os Alle til Betsignelse. Derefter talte vi, først den Ene og saa den Anden af os, hvad Herren af sin Naade gav os at tale, og der blev sluttet med en Bøn og en Psalme, og Folket hørte til med stor Opmærksomhed og Rolighed. Da det Hele nu var tilende, kom Sognefogden, som havde overværet Forsamlingen, og skulde nu udføre sin Ordre; men han kom meget lemsældig affted, for at det ikke skulde gjøre Dødsfald. Han fik Manden i Huset til at kalde os ind i en anden Stue, hvor han sagde os, hvad der skulde stee, men da vi havde langt til Rudkjøbing og det allerede var silde paa Aftenen, spurgte han, om vi vilde følge med ham

hjem og blive hos ham til næste Dag, saa kunde vi kjøre til Rudkjøbing, hvortil vi vare villige. Næste Dag hjørte vi saa til Rudkjøbing, og da vi — efter at være komne til Byn — skulde gaa hen til Herredsfogden, mødte vi ham paa Gaden. Da Sognesfogden anmeldte os, saae han paa os og sagde: „Er det de To?“ og da Sognesfogden svarede Ja, sagde han: „Tag dem og transporteer mig dem op i Gullet! En, to, tre!“ Jeg gik hen til ham og sagde: „Vi ville nok bede om at blive forhørte forst?“ „Hvad siger Du“, sagde han og gav mig nogle Slag af sin Stok over mine Skuldre; og da jeg sagde, at jeg dog meente, at enhver anholdt Forbryder blev forhørt, fik jeg nogle flere af hans Stok. Da vi kom hen til Raadhuset, hvor hans Fuldmægtig holdt Auktion, raabte han paa nogle af sine Benner og sagde: „Kom nu hid og see! nu har jeg faaet fat paa to af de slyenste Præster! nu skal jeg“, bandte han, „lære dem at prædike“. Derpaa raabte han paa Arrestforvareren, at han skulde komme og tage disse to Personer og sætte dem ind i hver sit Hul langt fra hinanden. Jeg kom ind i det værste Hul, de havde, medens den Anden kom ind i en Arrest ovenpaa. Da jeg kom ind i Arresten, kom de Ord for mig:

„Skal Josef op til Herremagt,
Da maa han forst det sorte Fængsel skue;
Skal David, op til Kongespil og Pragt,
Da blev han forst som en forjaget Due“.

Jeg lagde mig paa mine Knæ og takkede Vorherre, fordi han agtede mig værdig til at lide Fængsel for hans Navns Skyld; men jeg fik en Aabenbaring under Bønnen, at jeg skulde ikke frygte; thi jeg skulde ikke blive der Matten over, og det troede jeg og glædede mig derved; thi jeg frygtede meest for Mattens Skulde, da det var en meget streng Vinter, og jeg var meget tyndklædt. Jeg havde Brorsons Psalmebog hos mig, hvori de Ord stode, som kom for mig; jeg opledte Psalmen hvori de stode, gik hen til et lille Vindue til Gaden, som var halvt overfrossen med Is og Sne, og begyndte at synge. Der stimlede

mange Menneſter til udenfor og lyttede til, og jeg blev ved at ſynge, indtil det blev ſaa mørkt, at jeg ikke kunde ſee meer. Da begyndte det at hedde hos mig: „Du troede ſaa viſt, at Du ikke ſkulde blive her Natten over, men nu er det ſnart mørkt, og hvem ſkal hjælpe Dig ud“. I det ſamme begyndte det at raſle ved Dørlaaſen og Arreſtforvareren luſtede op og ſagde, at jeg ſkulde i Forhør. Vi kom ſaa i Forhør paa Herredskontoret ved Lys. Herredsfogden ſagde: „Kom nu herhid til mig, I to Perſoner! nu ſkal jeg til at optage et Forhør over Eder; men jeg vil ſige Eder med Forord: Jeg vil“, ſaa bandte han en ſtor Ed, „ikke høre et Guds Ord ud af Eders Mund! Jeg har den verdslige Lov, og efter den vil jeg forhøre Eder, og efter den vil jeg behandle Eder; men Eders Guds Ord og Eders Troesſag vil jeg“, bandte han, „ikke ſpilde det allermindſte Ord paa“. „Ja, ſaa kan De jo heller ikke forhøre os“, ſvarede jeg; „thi vi have jo ikke foretaget os Andet, end talt Guds Ord til Folket om den for vore Synder korſfæſtede og til vor Retfærdiggjørelſe opſtandne Frelſer, Jeſus Kristus; det er jo derfor vi ere blevne arreſterede, og det er jo derfor vi ſkulle forhøres“. Han ſpurgte da, hvorfra vi vare og hvem vi vare, og der vi havde gjort Rede derfor, ſpurgte han, hvad der havde givet Anledning til, at vi vare komne derover, hvortil jeg ſvarede, at der kom ſyv Langelændere over paa Iſen ind til mig og bade mig om at følge med dem hjem, for at tale Guds Ord til dem og flere her paa Landet, ſom længtes derefter, hvortil jeg ogſaa var villig; men fordi jeg ikke var for at gaae ene tilbage paa Iſen, gik jeg hen til denne Mand og bad ham at gaa med, hvortil han ogſaa var villig. Derpaa ſpurgte han, om jeg kunde opgive nogle af de ſyv Mænds Navne, hvilket jeg ogſaa gjorde, og det blev ført til Protokollen. Derefter ſpurgte han, til hvem vi førſt kom, da vi kom til Landet. Jeg ſvarede, at vi kom til Peeløſtegaarden. Dernæſt ſpurgte han, hvad vi ſaa foretoge os, da vi kom til Peeløſtegaarden. „Det Førſte, vi foretoge os“, ſvarede jeg, „var at vi fik noget Spiſe og Drikke; thi vi vare baade ſultne og

trøstige". „Der I saa havde faaet Spiise og Drikke, hvad toge I Eder saa for?" var Spørgsmaalet. „Saa havde Rasmus Madsen — Eieren af Peelotte — i det Mellemrum sendt Bud efter sine Naboer og Venner, som han troede, havde Lyft til at høre Guds Ord, hvorpaa vi sang en Psalme, og jeg bad derefter en Bøn i Jesu Navn til Vorherre, at han vilde velsigne vor Sammentkomst, at det maatte blive til hans Ros og os til Bestyrkelse i vor allerhelligste Tro; derefter læste jeg en Prædiken af en Bog, hvorefter vi holdt hver en Tale, og vi talede hvad Vorherre gav os at tale". — „Stop nu!" sagde han, og saa førte han det til Protokollen; men da han kom dertil, at jeg havde læst af en Bog, tog jeg Bogen frem og sagde: „Her kan De see Bogen, jeg har læst af"; men han slog med een Haand paa hver Side af Bogen flere Gange og raabte og bandte, at han ikke vilde have min Bog. Men jeg sagde: „Det nytter ikke, at De siger, at De ikke vil have min Bog; thi, naar De vil føre til Protokolls, at jeg har læst af en Bog, saa skal De ogsaa tilsøie, hvad det er for en Bog, hvoraf jeg har læst, ellers veed De jo ikke, om det er falsk Lardom eller ei". Han tog da endelig Bogen og besaae dens Titelblad og førte saa til, hvad det var for en Bog. Det var den ene Deel af Grundtvigs kristelige Prædikener eller Søndagsbog. Derefter læste han et Stykke af Forordningen af 13de Januar 1741, for deraf at overbevise os om, at det var ulovligt, vi holdt Forsamlinger. „Hr. Kammerjunkerens kjender vel ogsaa Kancelliskrivelsen af 7. Septbr. 1824", sagde jeg. „Jeg har sagt Eder, at jeg vil behandle Eder efter den verdslige Lov", sagde han. „Ja, men Kancelliskrivelsen af 7. September 1824 er jo ogsaa den verdslige Lov", svarede jeg. „Kancelliskrivelse af 7. Septbr. 1824 angaaende Forsamlinger gives ikke", sagde han. „De maa undskyldte, der er een", svarede jeg. „Kom her med den! viis mig den!" sagde han. „De maa undskyldte, jeg har den ikke i min Lomme; men jeg staaer jo her paa et Sted, hvor de har alle kongelige Anordninger — jeg staaer jo for Retten — jeg troer, at jeg tør bede Dem om at lade mig see den".

Han sagde da til en af Striberne: „Tag mig strax hid de kongelige Anordninger for Aaret 1824“. Da han fik Bogen, saae han paa Indholdsfortegnelsen, at den var der, hvorpaa han ledte den op, læste et lille Stykke af den, lukkede saa Bogen igjen og begyndte at tale om Forordningen igjen. De læste jo ikke hele Rancellistfrivelsen“, sagde jeg. „Hvad! sagde han, „læste jeg ikke hele Rancellistfrivelsen?“ „Nei!“ sagde jeg; „læs os den hele og lad os saa tale om den i stykkeviis“. Saa tog han Bogen igjen og læste den igjennem ligesaa høit, som han kunde raabe den ud, og der han naaede Enden sagde han: „Kom nu herhid til mig og see; thi nu har jeg læst til Stedet, og paa det Sted staaer et Komma“, og saa slog han med sin Haand i Bogen. „Jeg behøver ikke at gaa hen til Dem; thi jeg kan den nok udenad; men lad os nu tale om den i stykkeviis“. Han vendte da om og begyndte at læse forfra, og saa begyndte han langsomt og betænksomt, og der han naaede Enden, begyndte han igjen og læste den ligesaadan. Da han saa havde læst den, sagde han: „Ja, den Rancellistfrivelse angaaer ikke mig; den er streven til Bistoppen over Thyens Stift, hvorledes han og den geistlige Øvrighed skulle forholde sig til de gudelige Forsamlinger; men da jeg ikke er af den geistlige, men af den verdslige Øvrighed, saa angaaer den ikke mig“. — „Ja, deri er jeg ogsaa fuldkommen enig med Dem“, svarede jeg; „men saa paastaar jeg ogsaa med samme Act, at Sagen heller ikke angaaer Dem; thi det er jo ikke en Sag om slette Handlinger, men det er jo en aandelig Sag om Guds Ord, saa Bedømmelsen og kun angaaer den geistlige Øvrighed; men naar De desuagtet vilbe handle en Sag, som ikke angaaer Dem, saa nytter det ikke, at De siger, at Rancellistfrivelsen angaaer Dem ikke; thi den, der skal behandle en Sag, skal jo afbenytte de Anordninger, som Regeringen har udstedt angaaende den Sag, han skal behandle“. „Ja, din Sludder bryder jeg mig“, bandte han, „ikke om“ og kastede Bogen, til den fløi henad Bordet og ned paa Gulvet, og bandte, at den Rancellistfrivelse respekterede han aldrig. Derpaa sagde han: „Ja, nu ere vi da endelig blevene færdige med

dette Forhør, og vi ere jo dog saa nogenlunde komne ud af det dermed; dersom vi nu kunne komme overeens om eet Punkt; saa maa I gaae for mig, hvor I ville, saa skal der ikke blive meer af den Sag. Naar I ville forpligte Eder til at underskrive her i min Protokol, at I aldrig meer ville komme i Langelands Sønderherred, saa maa I gaae, for mig, hvor I ville, saa er den Sag tilende". „Maa jeg spørge, om de har nogen kongelig Anordning, der paalægger Dem at affordre Folk saadanne Forpligtelser", sagde jeg. „Nei!" sagde han, „naar Du reiser i et lovligt Grinde, saa har jeg ingen Anordning, der paalægger mig at affordre Dig saadanne Forpligtelser".

„Ja, hvad vilde De kalde et lovligt Grinde?" spurgte jeg. „Ifald jeg har en god Ven i Langelands Sønderherred, vil De da ikke kalde det et lovligt Grinde at besøge en god Ven?" „Ja, jeg veed nok, hvad jeg kan forbyde og hvad jeg ikke kan forbyde Dig; thi, naar Du vil komme her under det Skin at besøge gode Venner, veed jeg nok, at jeg ikke kan forbyde Dig det; men nu spørger jeg: „Vil Du forpligte Dig til at underskrive her i min Protokol, at Du aldrig meer vil komme i Langelands Sønderherred for at holde gudelige Forsamlinger? Dersom Du ikke vil det, saa skulle I", saa bandte han, „ind i Hullet igjen paa staaende Fod, og I skulle", bandte han, „ikke komme ud af min Arrest, om I saa staae mig al den Kaution, der er i hele Verden, før jeg faaer skrevet til Eders Dyrighed i Fyen og faaer Dplysning om, om I ere de Personer, I gi'er Jer ud for at være, og jeg skal gjøre mig al den Umage, der staaer i min Magt, at det ikke skal blive oplyst i de første 6 Uger".

„Ja, saa sæt mig kun derind", svarede jeg; „thi de Forpligtelser gaaer jeg aldrig ind paa". Derpaa gik han ind i et Sideværelse, hvor jeg formoder, at Provsten var inde for at høre paa Forhøret. Da han kom ind til os igjen, spurgte han, hvem der skulde være Kautionist for vor Arrest? „Jeg veed ikke", svarede jeg, „om der er Noget, der vil det eller ikke"; men da svarede Arrestforvareren: „Der er tre Mænd nede i mine Værelser, som nok ville være

Kaution, og de have formaaet Kjøbmand Niels Peter Nielsen til ogsaa at være Kautionist". „Gaae da ned og hent mig dem", sagde han. I det Mellemrum gik han op og ned ad Gulvet og røg af sin Pipe, og jeg gav mig ogsaa til at gaa op og ned ad Gulvet; thi det var meget koldt. Da vi gik forbi hverandre, sagde jeg: „Dersom jeg kommer her til Rudkjøbing en anden Gang, maa jeg saa besøge Dem?" „Vil Du besøge mig!" svarede han. „Ja jeg vil nok, dersom Hr. Kammerjunkereren vil tillade det", sagde jeg. „Vil Du saa have mig med til Forsamling?" spurgte han. „Ja, det vil nok, dersom De vil det", svarede jeg. „Nei!" saa bandte han en stor Ed, „om jeg vil". „De skal ikke bande saa forstræffeligt; thi De trænger jo haardt til at høre Guds Ord, det hører jeg nok, at De kjender ikke til". Jeg tænkte, at han var bleven meget fornærmet; men han slog Hovedet ned og sagde meget sagtmodig: „Ja saamaan, der er Noget i, hvad Du siger; men nu vil jeg dog ikke for det Første". Imidlertid kom Arrestforvareren med dem, der skulde være Kautionister, og de havde faaet Kjøbmanden med. Til ham sagde Kammerjunkereren: „Hør, Nielsen! kjender De disse to Personer?" „Nei! jeg veed aldrig, at jeg har seet dem for". „Vil De da være Kautionist for Folk, De ikke kjender?" „Jeg veed aldrig af at have seet dem for i dette Dieblit; men de Folk vil jeg nok være Kautionist for alligevel". Det blev da skrevet, og der blev stillet Kaution for vor Arrest, og vi bleve saaledes fri den Gang. Det var Lørdag Aften. Om Søndagen kom vi til Simmerbolle, og der samledes saa mange Folk, da de havde hørt, at vi havde været arresterede og vare blevne fri igjen, og vi holdt da en stor Forsamling; men der kunde Kammerjunkereren ikke arrestere os; thi det var ikke i hans Herred. Alligevel blev han og Provsten ved at anholde hos Rancelliet, indtil de fik udstedt Ordre, saa vi bleve satte under Justitsens Tiltale, saavel vi, der ledede Forsamlingerne, som de, hos hvem de bleve afholdte. Jeg skulde da møde paa Thinget omtrent hver Løverdage, og jeg maatte da altid møde saavel for mig selv som for min Medskyldige. Jeg reiste da altid om Fredagen, da

jeg ellers ikke kunde naae at komme tidlig nok om Løvedagen. Jeg holdt da en Forsamling om Fredag Aften, og naar jeg var færdig paa Thinget om Løvedagen, saa holdt jeg igjen en Forsamling enten om Eftermiddagen eller om Aftenen, og de fleste Gange blev jeg der Søndagen over og holdt da ligeledes Forsamling om Søndagen. Som en Følge deraf blev jeg ofte arresteret. Jeg var arresteret over 30 Gange, saavel i Sønder- som Nørre-Herred, hvor jeg ogsaa kom under Tiltale hos Birke-dommeren, der ellers ikke var saa fjendtlig stemt imod os, som Herredsfogden; men der blev altid stillet Kaution for min Arrest, saa jeg ikke var indesluttet i Arrest uden første Gang. Smidlertid varede det over halvandet Aar, før der faldt Dom i den første Sag i Rudkjøbing, og i den Tid udbredte Forsamlingerne sig omtrent over hele Landet. Herredsfogden forlangte altid, at vi skulle ophøre med at holde Forsamlinger, indtil han fik Sagen dømt; men desuagtet vedbleve vi dermed. Han sagde engang til mig i Ketten: „Lad mig nu see, at Du holder Dig efterrettelig, hvad jeg sagde Dig i forrige Møde“. „Ja, hvad for Noget skal jeg nærmest holde mig efterrettelig“, sagde jeg. „Suffer Du det ikke, saa skal Du faae at vide, hvad jeg mener“, og saa førte han til Protokols: „Da jeg bestandig har paalagt de Tiltalte, at de skulle ophøre med at holde gudelige Forsamlinger, idetmindste til jeg fik denne Sag dømt; men de desuagtet ere vedblevne at fare fort i samme Overtrædelse, saa har jeg igaar ved en ny Indskærpelse befalet alle mine Sognefogder i mit Herred alvorligen at vaage over, at der ingen gudelige Forsamlinger blive afholdte i deres Sogne, og skulde der desuagtet blive afholdt Forsamlinger, som de ikke kunne forebygge, da strax anholde de Personer, som afholde Forsamlingerne, og transportere dem ud til mig, hvorfra de da, efter at være forhørte, skulle blive transporterede hjem under Bevogtning“. Saa saae han til mig og sagde: „Nu har Du vel forstaaet, hvad jeg har meent“. „Ja nu har jeg godt forstaaet Dem; jeg faaer da fri Befordring hjem“, sagde jeg. „Ja det faaer Du vel“, sagde han; „men

naar jeg saa lader Dig transportere hjem under Bevogtning, og jeg faaer foranstaltet, at Du hjemme bliver sat under Politiets Personalopfsigt, saa kan Du dog ikke komme herover, uden naar jeg lader Dig hente herover; thi saa lader jeg Dig hente hver Gang, Du skal møde her i Retten og lader Dig transportere hjem igjen, naar Du er færdig, saa kan Du jo dog ikke komme". „Nei, saalænge det kan gaa saaledes til; men jeg kan da klage over Dem". „Klage over mig", sagde han. „Ja just klage over Dem". „Ja Du kan faae en Udskrift af Protokollen og klage over mig, om Du vil". „Ja nu vil jeg bie, til De engang begynder at behandle mig ulovlig, saa skal jeg nok vide at klage over Dem; det har jeg jo een Gang gjort, det veed De vel nok". „Ja det veed jeg nok; men hvad fik Du, fordi Du klagede". Jeg veed nok, at jeg ikke fik Noget derfor; thi Amtet svarede mig ikke; men jeg har jo Lov til at indanke min Klage for Rancelliet". „Ja, Din Klage har været i Rancelliet; thi derafra fik jeg den tilbage", sagde han. „Ja, jeg veed nok, De fik den tilbage med en Frettesættelse; men jeg har jo Lov til at klage igjen". Saa reiste han sig og slog ned i Protokollen og raabte: „Du kan lige strax faa en Udskrift af Protokollen og klage over mig, om Du har lyst". „Jeg siger jo, at jeg vil bie, indtil De begynder at behandle mig ulovlig igjen, saa skal jeg nok vide at klage over Dem; thi jeg er i fuldkommen Formening om, at De behandlede mig ulovlig, da De tog mig og satte mig i Arrest uden at ville forhøre mig først; thi De veed vel nok, at det hedder i Forordningen af 13de Januar 1741, at naar nogen Fremmed kommer tilreisende, saa skal Dyrigheden der paa Stedet anholde saadanne Personer og erkjendige sig om, hvad Grinde de reise i; og dersom de saa slet intet Grinde have, men reise alene for at holde gudelige Forsamlinger, saa skal Dyrigheden i al Kjærlighed bede dem om at reise hjem — der staaer ikke, at den skal sætte dem i Arrest — og jeg er ogsaa fuldkommen i Formening om, at De behandlede mig ulovligt, da De brugte Deres Kjæp paa min Ryg nede paa Gaden". „Det har jeg aldrig gjort",

Træk af Johan Nielsens Liv.

sagde han. „Ja det er mig ligemeget, om De negter eller beklender; thi, dersom jeg saaer ifinde at føre det til Deres Protokol, saa skal jeg nok bevise, at De har gjort det“. Saa sagde han: „Hør nu, Johan Nielsen! naar jeg s. Ex. siger: Nu ere vi færdige for idag, og jeg siger til Dig: Tjen mig nu i at gaae! og Du saa ikke er villig til at gaae, saa har jeg dog Lov til — saa tog han mig saa jevnt ved den ene Arm og struede mig om mod Døren og sagde: der er Døren! tjen mig i at gaae!“ „Ja, men dette er jo en ganske anden Fremfærd, end den, De brugte nede paa Gaden. Her tager De mig saa jevnt ved Armen og viser mig Døren; men nede paa Gaden brugte De Deres Kjæp, og De skal aldrig kunne bevise, at jeg var uwillig til at gaae, hvorhen De vilde have mig; men jeg skal nok bevise, at De var altfor villig til at slaae, og det har De jo ikke Lov til“. Om anden Dagen gik jeg ned til Procurator Petersen, som var min Defensor, og sagde til ham: „Der hører vel ikke meget til at faae Kammerjunkerens til at vige Dommersædet i denne Sag“. „Jeg veed ikke, hvad Du mener dermed“. „Jeg mener, at dersom jeg fører til Protokols, hvad De hørte jeg sagde ham igaar, og gjør Paastand paa, at han skal vige Dommersædet, saa troer jeg ikke, at han kan være værdig til at domme mig for Overtrædelsen af en Forordning, som han har overtraadt meget mere end jeg“. „Ja, dersom Du gjør det, saa kommer han ogsaa til at vige Dommersædet; thi saa kommer han selv under Tiltale for Overtrædelse af samme Forordning, og han kan da heller ikke blive værdig til at domme i den Sag; men det vil jeg stræffelig nødig have, at Du skulde gjøre“, var Procuratorens Svar. „Jeg vil heller ikke gjøre det — thi jeg veed godt, at Jesus siger, at dersom Noget giver Dig et Slag paa det ene Kindbeen, saa vend ham og det andet til — uden at Kammerjunkerens ved en ny haard, ulovlig Fremfærd vil nøde mig dertil; men det vil jeg sige, at den første Gang han lader mig transportere hjem under Bevogtning, da fører jeg til Protokols og gjør Paastand paa, at han skal vige Dommersædet næste Gang, jeg møder i Retten“. Fra

den Tid blev Kammerjunkeren høflig og flint imod mig. Han talte aldrig meer om, at jeg skulde transporteres hjem. Det sidste Indlæg, som Aktor gjorde i Sagen, var 16 Rtl stort. Da Sagen saa endelig blev optagen til Doms, sagde Kammerjunkeren: „Nu ere vi da endelig færdige med Sagens Procedure, nu kunne vi jo sige hverandre vor oprigtige Mening, og naar jeg saa skal sige, hvad vi Alle vide, saa har jeg ikke Noget at domme Eder for; thi I have jo ingen Forbrydelser begaaet, som engang ere strafværdige, og Forordningen bestemmer jo ingen Straf for Dvertrædelse af den“.

„Nu kommer det an paa, om jeg kan affige en Dom, hvormed I kunne blive tilfredse“. „Ja, nu faaer De jo kjende for Ret, hvad De efter Deres Dverbevisning kan kjende for Ret, og dersom vi saa kunne kjende det samme for Ret, saa blive vi tilfredse med den; men, kunne vi ikke det, saa blive vi ikke tilfredse“, var mit Svar. „Ja, men jeg kan ikke affige en Dom, I kunne være tilfredse med, og jeg vil heller ikke, at I skulle være det; lad os kun faae Sagen ind for de andre Retter med, og lad os saa see, hvad de kunne gjøre ved den“.

Desuagtet dømte han mig i 50 Rdl. Sølvmulkt for Dvertrædelse af Forordningen af 13de Januar 1741.

Imidlertid var jeg mødt i en anden Sag for nye Dvertrædelser af samme Forordning og i en tredie hos Birkedommeren i Nørreherred. I den anden Sag dømte han mig i 30 Rdl. Sølvmulkt, og Birkedommeren i den tredie i 20 Rdl. Sølvmulkt. Disse to sidste Sager bleve saa hastig paadømte, at alle tre Sager kom ind for Hof- og Stadsretten paa een Gang. Der blev den første paa 42 Rdl., og de to andre hver paa 56 Rdl. Den første betalte jeg; men da jeg ikke kunde betale de andre, blev mit Bo skrevet til at sælges ved Auktion. Dette var, da Frederik den Sjette var død og Christian den Ottende var bleven Konge, hvorfor jeg reiste til Kjøbenhavn for at tale med ham derom.

Jeg talte først med Dronningen, Karoline Amalie, paa Sorgenfri og forklarede hende Sagen, samt at jeg

vilde bede Kongen at estergive mig de to Mulkter. Dronningen gif ind og talte med Kongen derom, mens jeg stod i hendes Gemak og da hun kom igjen, hilste hun mig fra Kongen, at jeg maatte indgive en striftlig Ansøgning og bede om Estergivelse af mine Mulkter, og saa maatte jeg forjege paa at faae Audiens Dagen efter paa Amalieborg i Kjøbenhavn, saa skulde hun nok sige til den vagthavende Dificeer, at han skulde skaffe mig ind; thi hun vilde saa gjerne, at jeg skulde tale med Kongen selv. Det lykkedes ogsaa, at jeg fik Audiens om anden Dagen og havde en temmelig lang Samtale med Kongen derom, og da jeg i Korthed havde fortalt ham de Forsølgelser, jeg havde gennemgaaet paa Langeland, spurgte han, om de forfulgte os endnu paa Langeland, hvortil jeg svarede, at i dette Dieblit forfulgte de os ikke; thi, da Provst Plesner i Humble blev Provst, tog han sig for at gaae hen i Forsamlingerne for at høre og see, hvad der foregik, og der han gjorde det, saa anpriste han selv Forsamlingerne. „Jeg er ogsaa vis paa“, tilsvarede jeg, „at Provst Plesner har indgivet den Erklæring, at der ikke er kommen skadelige, men gode Følger ud af Forsamlingerne“. „Ja visselig har han ogsaa gjort dette“, svarede han. „Desuden treede vi“, sagde jeg, „at den Rancellistfrivelse af 7de September 1824, som Deres Majestæt selv udvirkede for Fyens Stift, medens De var Gouverneur i Fyen, skulde kunne beskytte os paa Langeland, eftersom Langeland ligger under Fyens Stift“. „Ja, kunde den ikke det?“ „Nei, det kunde den ikke“. „Hvorfor da ikke?“ „Nei, den vilde Herredsfogden i Rudkjøbing ikke respektere“. „Hvad for noget! Vilde han ikke respektere den?“ „Nei, han bandte en stor Ed lige i Retten, at han aldrig vilde respektere den og kastede Bogen, hvori den stod, med stor Foragt, saa den sloi hen ad et langt Bord og ned paa Gulvet“. Da svarede Kongen i en temmelig heftig Tone: „Da skal Herredsfogden i Rudkjøbing visselig komme til at respektere Rancellistfrivelsen af 7de September 1824, det skal jeg være ham Mand for“.

Derefter sagde han: „Ja Børn! jeg troer om Eder, at I have den allerbedste Hensigt, og at I ere ærlige og

oprigtige Kristne for Gud, det troer jeg ogsaa om Jer, og at I ere mine fredeligste Undersaatter, ved jeg meget godt; jeg skal ogsaa have Eder i min allerbedste Erindring. Bliv Du nu kun ved og bed ogsaa for mig, jeg trænger ogsaa dertil. Du skal ikke oftere blive arresteret paa Langeland, det skal jeg sikkre Dig. Jeg skal vise Herredsfogden i Rudtjåbing, at han skal respektere Rancellistfrivelsen af 7de September 1824". Derpaa overrakte jeg ham min Ansøgning, hvori jeg bad ham om at estergive mig Mulkterne. Hertil svarede han, at han meget gjerne vilde modtage min Ansøgning, og han vilde tale med Rancelliet derom; men det vilde komme an paa, hvad Rancelliet vilde. Jeg fik aldrig Svar derpaa; men, da jeg kom hjem, reiste jeg over til Langeland og bad Herredsfogden om Udsættelse med Auktionen paa mit Bo, indtil der kom Resolution paa min Ansøgning, som jeg fortalte ham, at jeg selv havde overrakt Hans Majestæt. Han svarede mig, at han var ganske enig med mig i, at det var uretfærdigt, at jeg skulde betale Muilt, saavel som det, jeg havde betalt, og det kun alene af den Grund, at han nu havde indgivet Forhører over Flere, som skulde have været under Tiltale, ligesaavel som jeg; men nu havde han faaet Rancelliets udtrykkelige Ordre, at han skulde lægge det tilside Altsammen. „Jeg maa ikke tiltale Flere“, sagde han, „men jeg skal rette mig efter Rancellistfrivelsen af 7de September 1824, og derfor have vi kun vor halvhellige Provst at takke“.

Da jeg intet Svar fik, saa blev mit Bo solgt ved offentlig Auktion, og da dette ikke kunde løse den ene af de to Mulkter, saa maatte jeg astjene Resten med 15 Dages Fængsel paa Vand og Brød. Saa blev der Ende paa disse Sager og saa tillige paa Forfølgelserne paa Langeland; thi saa kunde vi holde Forsamling, saa meget vi vilde, uden Modsigelse fra Øvrigheden.

Saa kom Gjendøberne og stiftede megen Forvirring, og med disse fik jeg mangan haard Strid, og ikke saa Faa lode sig forføre af dem.

I April 1854 blev der stiftet en lille Forening her i Fyen, som havde til Hensigt at virke for den indre Mission, hvor jeg af samme Forening blev udnævnt til Missionær i den Tjeneste, hvori jeg ved Guds Naade har virket til Guds Riges Fremme, hvilket er Mange bekendt. Jeg har ogsaa i den Tid haft mange haarde Kampe med Mormonerne, og det er ogsaa Mange bekendt, at Herren har brugt mig som et Redskab i sin Haand til at oplyse mange Mennesker om Mormonernes forføreriske Lærdom, og jeg troer ogsaa, at jeg til Guds Ære nok tør sige, at Herren især har brugt mig til at sætte Stranker for Mormonismens Udbredelse her paa Fyen og Langeland. Jeg har haft mange haarde Kampe med Mormonerne og ved Guds Naade altid gaaet af med Seier. Saaledes havde jeg en Samtale med deres Præsident, Ronne, og en Sæfoksen, som de kaldte Ypperstepræst, paa Kragssbjerg ved Odense, hvor jeg i flere Bidners Overbærelse, saavel fra Odense som fra selve Gaarden, saaledes ved Guds Naade modbeviste dem, at de selv ikke kunde negte, at de gik frem med Løgn og Bedrageri, og saaledes har jeg mange Steder i Samtaler med dem forsvaret Kristi Evgangelium imod deres opdigtede og løgnagtige saakaldte Evgangelium.

I Aaret 1863 blev jeg opfordret til at gjøre en Reise i det nordlige Jylland ogsaa i den Hensigt at modarbejde Mormonerne, hvor jeg blev venstabeligt modtaget af Bisperne Laub og Kjerkegaard, saavel som af mange Præster og af Folket dersteds, saa jeg troer, at min Reise heller ikke der gik af uden Velsignelse.

Jeg holdt Forsamlinger omtrent hver Dag, saalænge jeg var der. Jeg var der omtrent to Maaneder, men turde ikke blive der længere for mit Helbreds Skyld, da det var langt hen i Efteraaret. Jeg blev ogsaa syg kort efter min Hjemkomst og maatte saa holde Sengen til hen i Foraaret, og siden har jeg ikke været rask. Jeg havde gjerne villet virke i Missionens Tjeneste til min Død til Guds Riges Fremme; men da mit Helbred er nedbrudt,

og jeg lider af Nervesvækkelse, saa jeg maa nødsages til at blive hjemme og kan ikke reise omkring. Det er meget trykkende for mig nu paa mine gamle Dage, og der er ikke Udfigt til, at der vil blive nogen Forbedring nu, da jeg den 14de Januar 1867 fylder 78 Aar, og i den Alder kan jeg ikke vente nogen Forbedring. For menneskelige Dine seer det kun mørkt ud for mig og min Kone paa vore gamle Dage; thi vi have ingen Indtægter, og vi kunne ikke forhverve Noget i nogen Henseende; men vi tro, at vor himmelske Fader, som engang har antaget os i den hellige Daab til sine Børn og har opholdt og forføret os hidtil, heller ikke vil slaae Haanden af os. Han har jo lovet, at han ikke vil slaae Haanden af os og ingenlunde forlade os; han har endnu aldrig gaaet fra sit Ord, naar vi kun tør tro ham paa hans Ord; men deri ere vi ofte svage, naar Solen skjuler sig blandt de mørke Skyer.

Jeg har ogsaa det Haab, at mine medforløste Brødre og Søstre, for hvilke jeg ved Guds Naade har været til Opbyggelse og Betsignelse, og som tidt have raadt mig en hjælpsom Haand, heller ikke endnu vilde glemme os, fordi jeg ikke nu kan reise omkring til dem som før.

Men hvorledes det end skal gaae os i det Timelige, saa vil jeg fremfor Alt bede vor kjære Gud og himmelske Fader, at han af Naade for Jesu Skyld vil opholde og bevare os i sit salige Samsfund den korte Tid, vi endnu have tilbage i denne Verden, saa at vi med Sandhed maa kunne sige, naar Dødsbudskabet lyder: „Jeg har stridt den gode Strid, fuldkommet Løbet og bevaret Troen, og nu er Retfærdighedens Krone henlagt til mig, hvilken Herren, den retfærdige Dommer, vil give mig paa hin Dag, og ikke alene mig, men alle dem, som have elsket Hans Herlighedens Aabenbarelse“. Dertil give Gud os sin Naade for vor kjære Herres, Jesu Kristi, Skyld. Amen.

Strevet i Efteraaret 1866.

